

PROBLEMI DOVOĐENJA VIŠIH OKLOPNIH JEDINICA I NAPAD IZ POKRETA

Dovođenje oklopnih jedinica (OJ) u suštini predstavlja kretanje iz dubine na liniju razvoja za napad, bez obzira na udaljenost sa koje se izvodi. Mesto, uloga i zadaci oklopnih jedinica u napadnoj operaciji opredeljuju dubinu sa koje se jedinice dovode. Dubina utiče na to da li će se primeniti marševanje, prevoženje, evoluciranje ili njihova kombinacija.

Oklopne jedinice se prevoze železnicom (ređe i plovnim sredstvima) sa velikih daljina iz dubine do rejona prikupljanja, pri čemu u načelu, treba podrazumevati odstojanja koja prevazilaze dužinu jednodnevnog marša. Evolucioniranje proističe iz marša i to ako predstoji napad, pa se može reći da je to prelazna faza iz marševskog u borbeni poredak. Oklopne jedinice se u osnovi dovode marševanjem i zato ću u daljem izlaganju govoriti o problemima nastupnog marša.

Pored razmatranja dovođenja OJ u uslovima nuklearnog rata, ovde će biti reči i o dovođenju u uslovima klasičnih borbenih dejstava, kada nijedna od zaraćenih strana ne upotrebljava nuklearno oružje.

Ako OJ izvode napad posle dovođenja iz rejona prikupljanja, daljina od ovog rejona do linije sa koje će prelaziti u napad može biti različita. U pripremnom procesu jedinice se dovode i raspoređuju u rejone prikupljanja (ili u očekujuće rejone), koji su udaljeni za dužinu dnevnog marša, a što iznosi 100—150 km. Ovo odstojanje se odnosi na OJ koje ulaze u sastav snaga I ešelona više jedinice. Ako OJ imaju ulogu rezerve ili su u sastavu II ešelona, a zadatak im je razvijanje uspeha, uvode se u napad kasnije. U ovom slučaju odstojanje od rejona prikupljanja do linija razvoja biće (do 200 i više km.), što zavisi od formacijske pripadnosti oklopnih jedinica.

Dovođenje OJ u savremenim borbenim uslovima sa ovakvih udaljenja, zbog svoje velike udarne moći i manevarske sposobnosti predstavljaće veoma složenu problematiku.

UTICAJ SAVREMENIH BORBENIH SREDSTAVA NA DOVOĐENJE OKLOPNIH JEDINICA

Nuklearno-raketno oružje, hemijska borbena sredstva, avijacija i helikopteri u stanju su da u svakom vremenu i na svim daljinama nanesu OJ znatne gubitke. Udarima ovih sredstava i upotrebom vazдушnih desanata, branilac može pojedine puteve za duže vreme izbaciti iz upotrebe.

Uporedo sa razvojem navedenih borbених sredstava, savremene armije raspolažu i velikim brojem tehničkih sredstava za otkrivanje protivničkih snaga i to u pokretu i u rejonima razmeštaja. Pored tehničkih sredstava kao što su IC-uređaji, radari, aerofoto-snimci, televizija i ostala sredstva elektronike, protivnik će imati široko razvijenu mrežu obaveštajno-izviđačkih organa i na većim dubinama od linije fronta. Na osnovu postojanja ovakvih sredstava i organa postavlja se pitanje da li je uopšte moguće obezbediti tajnost dovođenja OJ napadača i njihovog boravka u rejonima prikupljanja ili u očekujućim rejonima.

Ako branilac u nekom rejonu ili u pokretu otkrije prisustvo OJ, on će pojačati obaveštajno-izviđačku delatnost radi neprekidnog praćenja OJ da bi im u pogodnim momentima naneo uništavajuće udare nuklearnim i avio-sredstvima. Zato će branilac težiti da još u dubini izbaci iz borbe OJ napadača pre njihovog stupanja u borbu na frontu ili da raznim merama odloži njihov napad.

Poznato je da se svi pokreti u načelu izvode noću, a danju najčešće u uslovima slabije vidljivosti. Ipak, ni noć u savremenim uslovima ne garantuje prikriveno kretanje, baš zbog mogućnosti da branilac otkrije oklopne jedinice napadača i dejstvuje po njima. Međutim, noć ipak u izvesnoj meri umanjuje ove efekte branioca.

Dovođenje i uvođenje OJ u napad imaće neposrednog uticaja na ostvarenje ideje manevara višeg komandanta. Uspešno dovođenje, grupisanje i razvoj snaga predstavljaju osnovne činioce za uspeh u napadu, jer kada OJ stupe u borbeni dodir sa braniocem i dublje prodru na određenim pravcima, znatno se smanjuju efekti nuklearnih i avio-udara branioca. Tada će udarima biti izložene samo manje OJ (koje su dublje ešelonirane), rezerve, artiljerijske grupe, komandna mesta i slično.

Oklopne jedinice za vreme dovođenja biće stalno izložene osmatranju i dejstvu avijacije, nuklearnih sredstava i diverzantskih grupa. Zato će biti potrebno da, počev od rejona prikupljanja, maršuju u više kraćih kolona i putevima sporednijeg značaja. Ovakav postupak treba primenjivati, bez obzira što će se kasnije stići na cilj.

O REJONIMA PRIKUPLJANJA I OČEKUJUĆIM REJONIMA

Rejoni prikupljanja određuju se na zemljištu koje pruža povoljne uslove za maskiranje i zaklanjanje tehnike i ljudstva. Jedinice dolaze u rejone noću ili po slabijoj vidljivosti. Razmeštanje se

mora završiti od zore i ne sme se dozvoliti prikupljanje jedinica u jutarnjim časovima. Ako se iz bilo kojih razloga OJ u celini ne prikupe u predviđene rejone do zore, začelne jedinice silaze sa puteva i u pogodnim rejonima ostaju do naredne noći, kada prelaze u ranije predviđene rejone. Rejone prikupljanja za OJ ne bi trebalo birati u zahvatu glavnih pravaca dotura i evakuacije jer će takvi pravci biti izloženi osmatranju i dejstvu branioca.

U očekujućim rejonima preduzimaju se mere borbenog obezbeđenja. Tenkovi i druga vozila postavljaju se u prirodne zemljišne zaklone, maskiraju se i ukopavaju, a za ljudstvo se izrađuju zakloni. Tragovi gusenica i točkova se zaravnavaju a u toku dana proverava se maskiranje avionima ili helikopterima.

Vreme boravka OJ u rejonima prikupljanja može biti od jednog do nekoliko dana. Na ovo će uticati njihov formacijski sastav, jačina, mesto i uloga u napadnoj operaciji. Ako nema potrebe da se OJ pomere ka frontu, postavlja se pitanje da li jedinicu zadržati u istom rejonu, npr. 3—5 dana, ili je premeštati svake noći u novi rejon.

Ako se radi o višim OJ, možda bi bilo bolje da se ne premeštaju češće. Pošto se ne može postići potpuna tajnost prisustva OJ u rejonu prikupljanja, treba očekivati da će branilac izvoditi nuklearne i avio-udare, odnosno samo avio-udare u uslovima borbenih dejstava kada se ne upotrebljavaju nuklearna sredstva. Analizirajući ova dva postupka, dolazi se do ovih zaključaka:

— manje jedinice raspoređuju se u rejonu prikupljanja rastresito. Na užem prostoru u prikupljenom rasporedu nalaze se osnovne jedinice (tč, mpč i baterije), prostori između ovih jedinica su 1—1,5 km, između bataljona i diviziona oko 2 km, a između pukova i brigada 3—5 km. Ovim se obezbeđuje da nuklearni projektil male snage ne zahvati jače snage od jedne čete ili baterije, a srednji projektili veće snage od bataljona ili divizionu;

— ako se duže boravi u jednom rejonu, moguće je izvesti maskiranje i solidne fortifikacijske radove, tako da će borbena sredstva biti u zaklonima, a ljudstvo u skloništima. U drugom slučaju, prilikom premeštanja svake noći, moguće je samo maskirati jedinice a fortifikacijski radovi mogu se obaviti samo delimično, i

— pošto će branilac stalno pratiti pokrete OJ, teško je izbeći njegove udare, bez obzira da li se OJ nalaze duže vremena u jednom rejonu ili se češće premeštaju. Intenzitet dejstva branioca po napadačevim snagama u dubini zavisiće od borbene situacije, od nuklearnih sredstava i avijacije.

Svaka konkretna situacija uticaće na to da li će se OJ češće ili ređe pomerati iz rejona prikupljanja da bi se umanjio efekat udara branioca. Duže bavljenje jedinica u jednom istom rejonu stvara veće mogućnosti da OJ budu češće tučene. Ali isto tako, ako se imaju u vidu mogućnosti savremenih sredstava branioca za otkrivanje i praćenje OJ, jasno je da će OJ trpeti udare u toku premeštanja i u narednim rejonima, s tim što će u ovom slučaju biti osetljivije na te udare. Smatramo da je bolje rešenje ako se OJ ne premeštaju

češće, već da duže borave u jednom rejonu uz solidnu organizaciju i sprovođenje zaštitnih mera.

Smatra se da je bolje ako se OJ uvode u napad odmah posle dovođenja iz dubine. One su sposobne da se bez zadržavanja u nekom rejonu bliže frontu razviju u borbeni poredak i pređu u napad iz pokreta. Tokom drugog svetskog rata, pošto su i pripreme za napad bile duže, OJ su boravile u očekujućim rejonima 1—3 dana, a udaljenost tih rejona od fronta bila je za niže jedinice 10—15 km, a za više 20—30 km. Sada se ovi rejoni određuju na 30—40 km stim što se OJ zadržavaju u njima samo 1 dan.

Kada OJ napadaju u sklopu snaga I ešelona, više jedinice mogu preći u napad odmah posle dovođenja direktno iz rejona prikupljanja, pogotovo ako je taj rejon bliže frontu, tj. bliže od 100 km. Tehničke karakteristike savremenih tenkova i drugih oklopnih sredstava (veliki radijus kretanja) omogućuju da jedinice pređu udaljenje do linije razvoja koristeći dopunske rezervoare, a da se sa punim unutrašnjim rezervoarima uvedu u napad. Ovo je samo jedan od uslova koji omogućava OJ prelaz u napad, bez posedanja i zadržavanja u očekujućem rejonu. Na taj način umanjuju se mogućnosti branioca da ih otkrije i tuče nuklearnim i avio-udarima, a moguće je postići i posredno iznenađenje.

U drugom slučaju, kada se OJ nalazi u sastavu II ešelona ili u rezervi više jedinica, tada je više naglašena potreba za očekujućim rejonima. Ovo iz prostog razloga jer je veća daljina do linije razvoja. Kada su OJ u jednoj od ovih uloga, uvođenje u napad će uslediti jednovremeno za više OJ u operativnoj dubini branioca.

ORGANIZOVANJE DOVOĐENJA OKLOPNIH JEDINICA

Već je ranije naglašeno da se oklopne jedinice u napadnim operacijama dovode nastupnim maršem, kao i to da će dužina marša od rejona prikupljanja i dalje ka frontu zavisiti od njihovog mesta, uloge i formacijske pripadnosti.

Radi smanjivanja dubine kolona treba nastojati da okbr do-
bije 2, a okd 3—4 puta za marš. Samo u uslovima oskudne putne mreže brigadi se dodeljuje 1, a diviziji 2 puta. Marševati treba maksimalnom brzinom koja se može postići sa kolonama na putevima.

Postojeće napore prosečnih brzina na maršu dosta su male i ne odgovaraju mogućnostima OJ pa ih zato treba povećati. Kolone oklopnih jedinica mešovitog sastava (tenkovi, oklopni transporteri, samohodna i motorizovana artiljerija, motorizovana pešadija i dr.) mogu se kretati prosečnim brzinama po sledećem:

— noću po dobrim putevima na manevarskom zemljištu i danju po dobrim putevima na brdsko-planinskom zemljištu 15—20 km/čas;

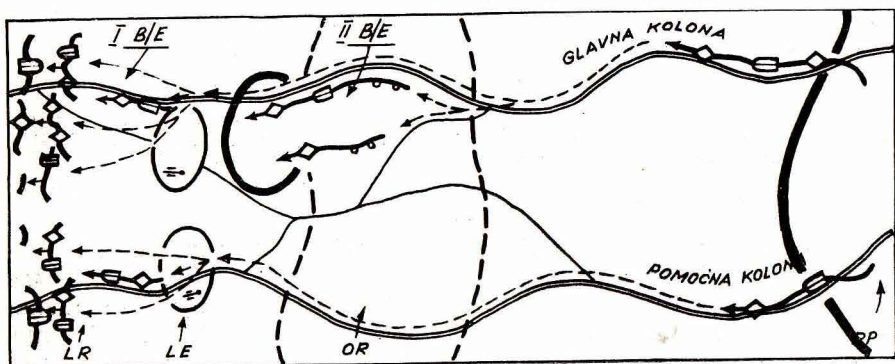
— noću po slabijim putevima na manevarskom zemljištu i danju po slabim putevima na brdsko-planinskom zemljištu oko 10 km/čas, i

— danju po dobrim putevima na manevarskom zemljištu 20—25 km/čas.

U povoljnim marševskim uslovima odstojanje između vozila je danju 50 m, a noću upola manje. Međutim, prilikom marša po prašnjavim putevima, usponima, padovima, ostrim okukama i pri savlađivanju kontaminiranog zemljišta odstojanje između vozila se povećava. Ako je brzina kretanja veća, biće veće i odstojanje između vozila.

Marševski poredak OJ za vreme dovođenja iz rejonu prikupljanja sastoji se od marševskih kolona i njihovog osiguranja, a ponekad i od prednjeg odreda. Dubina kolona u toku dovođenja biće manja ukoliko se izvode klasična dejstva, a veća kada se dejstva odvijaju u nuklearnim uslovima. Odstojanje između vozila u oba slučaja je isto, a na povećanje, odnosno smanjenje dubine kolona utiče odstojanje između formacijskih jedinica.

Kada se OJ uvode u napad direktno iz rejonu prikupljanja, osnovno grupisanje snaga vrši se u tome rejonu. To znači da se marševske kolone i ešeloni u njima (bataljoni-brigade) ojačavaju odgovarajućim snagama i sredstvima i da njihovi marševski pravci izvode tamo gde će biti i uvedeni u napad. Može biti izuzetaka kada je reč o ojačavanju OJ, tako da se jedinice ojačanja mogu nalaziti napred, bliže frontu. Ovo će biti naročito u situacijama kada se OJ uvode u napad u dubini tj. kada su u ulozi rezerve ili drugog ešelona i kada se jedinice drugih rodova kojima se OJ ojačavaju nalaze u rejonima bliže frontu. U tom slučaju obično na zastancima ojačanja se uključuju u njihov sastav.

LEGENDA:

- LR = linija razvoja
- LE = -- evolucioniranja
- OR = očekujući rejon
- RP = rejon prikupljanja

Sema 1

Oklopne jedinice redovno napadaju iz pokreta, bez obzira da li prelaze u napad iz rejonu prikupljanja ili iz očekujućeg rejonu. U dodiru sa braniocem mogu biti neke druge snage napadača ili da nema takvih snaga (napred). Iz rejonu prikupljanja OJ maršuju u kolonama (u skladu sa odgovarajućim marševskim normama) do

linije evolucioniranja, a zatim se raščlanjuju i izbijaju na liniju razvoja u onakvom poretku kakav je predviđen za prelazak u napad. Prestrojavanja (evolucioniranja) se vrše iz pokreta, tako da se i linija razvoja prelazi bez zadržavanja. Ovakav prelazak u napad je posebno karakterističan za OJ u odnosu na napad iz pokreta pešačkih združenih jedinica.

Postoje mišljenja da je u praksi teško ostvarljiv ovakav napad, usled čega se naglašava potreba da se OJ zadržavaju na liniji razvoja u trajanju čak i do jednog časa. Tačno je da razvoj OJ iz evolucionog u borbeni poredak usporava pokret, ali to ne znači da treba stati i zadržati se na liniji razvoja. Moglo bi se reći da ova linija ima regulativnu ulogu, tj. na njoj se izravnavaju jedinice u borbenom poretku radi izvođenja jednovremenog napada. Ukoliko se neka jedinica i suviše istakne u toku evolucioniranja ka liniji razvoja, potrebno je njeno kretanje usporiti ili zaustaviti, ali da se to učini pre njenog izbijanja na liniju razvoja, da bi se obezbedio jednovremeni izlazak na liniju razvoja koju treba preći bez zadržavanja.

U sastavu OJ pored ostalih rodova vojske nalazi se i pešadija, u oklopnim transporterima ili u automobilima. Ona može uglavnom da dejstvuje na dva načina:

a) Ako je u oklopnim transporterima, kreće se sa linije razvoja zajedno sa tenkovima ka prednjem kraju branioca i to iza tenkova ili u međuprostorima i otvara vatru sa daljine uspešnog dejstva svoga naoružanja. U daljem, zavisno od intenziteta protivničke vatre, prepreka i osobina zemljišta, kreće se u oklopnim transporterima i dejstvuje iz njih. Ako je više pokriveno zemljište ili organizovaniji sistem vatre i prepreka, izlazi iz oklopnih transportera i napada sa tenkovima, peške, a transporteri je podržavaju vatrom.

b) Ako se pešadija prevozi na automobilima, njena upotreba biće nešto drukčija. Kad se u borbenom dodiru nalaze neke druge snage napadača ili kad se OJ razvijaju u borbeni poredak pod zaštitom prethodnice, pešadija OJ izlazi na kamionima nešto ranije na liniju razvoja, silazi sa njih i za vreme artiljerijske pripreme prilazi peške jurišnom položaju, gde je sustižu tenkovi i u daljem napada zajedno s njima. Pri napadu na odbranu slabijeg vatrenog sistema moguće je da se pešadija prevozi na tenkovima (kao tenkovski desant) do linije uspešnog dejstva pešačkog naoružanja branioca, posle toga silazi sa vozila i produžava napad peške.

Bez obzira da li se na pravcu napada OJ nalaze druge snage (više jedinice), marš iz rejona prikupljanja uvek se organizuje sa predviđanjem susretne borbe, jer su mogućnosti branioca takve da se može pojaviti na pravcima marša. Prilikom organizacije i planiranja borbenog obezbeđenja ovo treba imati u vidu i regulisati.

Zbog izuzetne važnosti saobraćajnog obezbeđenja osvrnućemo se na ovo pitanje. Bez obzira što je viša komanda dužna da se brine za regulisanje saobraćaja za potrebe OJ, ipak to neće biti uvek dovoljno, usled čega i komanda OJ mora preduzeti posebne mere

svojim snagama i sredstvima. Obezbeđenje saobraćaja posebno se ističe na sadašnjem stepenu razvoja oklopnih i drugih jedinica KoV koje imaju veliki broj motornih vozila.

U drugom svetskom ratu regulisanje i kontrola saobraćaja zauzimali su značajno mesto u organizaciji i izvođenju marševa oklopnim i motorizovanim jedinicama. Nemci su u ratu protiv Francuske 1940. godine imali dobro organizovanu saobraćajnu službu.¹ Međutim, u ratu protiv Sovjetskog Saveza, iako su ovom problemu poklanjali veliku pažnju, imali su znatnih teškoća tako da su in oklopne i motorizovane jedinice stizale na marševski cilj sa zakašnjenjem i sa svega 70% formacijskog sastava.

Često formacijske saobraćajne jedinice neće biti dovoljne za tu svrhu, pa će se angažovati i delovi drugih jedinica — obično motopešadija — koji treba da su obučeni za ovaj zadatak.

Saobraćaj se reguliše i kontroliše partoliranjem (praćenje kolona) i organizacijom i radom putnih stanica na raskrsnicama i na deonicama obilaznih pravaca. Komunikativnost i dužina marševskih pravaca utiče na jačinu snaga i sredstava za regulisanje i kontrolu saobraćaja i na, potreban broj putnih patrola i stanica. Ovu službu treba da organizuje operativni organ komande OJ, a osnova za njegov rad je zapovest ili naređenje komandanta.

Iako se u našim pravilima predviđa da saobraćaj organizuje, reguliše i kontroliše saobraćajni organ komande uz učešće operativnog i drugih organa, mišljenja smo da bi, kada je reč o OJ, trebalo biti obratno, tako da se u punoj meri angažuje operativni organ kao nosilac ovog zadatka. Saobraćajni organ će raditi u saradnji sa operativnim i više će se angažovati na ovom pitanju u okviru pozadinskih jedinica.

Ovo ne bi trebalo shvatiti tako da ovi organi u jednoj komandi rade odvojeno na regulisanju istog pitanja. Plan za regulisanje i kontrolu saobraćaja, koji se oformljuje na osnovu zapovesti, odnosno naređenja i usmenih uputstava komandanata, jedinstven je za OJ i u njegovoj izradi učestvuju operativni i saobraćajni organi pod rukovodstvom načelnika štaba ili načelnika operativnog organa. Međutim, u realizaciji plana operativni organ se angažuje u sprovođenju mera kod borbenog, a saobraćajni kod pozadinskog dela OJ. Ovde treba istaći da se organizacija saobraćaja u pozadinskom delu prilagođava i potčinjava taktičkim zahtevima borbenog dela.

Jedan od važnih uslova za uspešno sprovođenje saobraćajne službe je i taj što starešine koje su određene za to, dobro poznaju

¹ Za vreme nemačkih priprema za ofanzivu kroz Ardene pripremljene su velike količine materijala i formirane radne jedinice za opravku komunikacija i mostova. Ove pripreme dale su velike rezultate. Jedinice su uspevale da brzo oprave i savladaju komunikacije i mostove tako da Francuzi, iako su izvodili rušenja, nisu uspeali da uspore kretanje oklopnih kolona onoliko koliko su to predviđali. Naročite mere su preduzete za regulisanje saobraćajne službe pri prolazu kroz Ardene. Određeni su specijalni generalštabni oficiri, snabdevani sredstvima veze, za regulisanje saobraćaja na važnijim čvorištima komunikacija. (Iz knjige „Oklopne jedinice”).

elemente situacije i plan predstojećeg napada. I ovaj faktor ide u prilog tome da je za taj zadatak, u odnosu na ostale organe komande OJ, operativni organ najkompetentniji. U pogledu izbora načina regulisanja i kontrole saobraćaja operativnom organu se daju odgovarajuća ovlašćenja i puna inicijativa, tako da u težim situacijama usled zastoja saobraćaja iz bilo kojih razloga može samoinicijativno donositi odluke na licu mesta kako bi se marš planski odvijao. Ovaj organ ima velika prava u pitanjima saobraćajne službe, ali zato i veliku odgovornost. Celokupan sastav OJ, uključujući i starešine svih stepena, dužan je da u toku marša, bez pogovora izvršava naredenja i uputstva organa za regulisanje i kontrolu saobraćaja.

Iako su grupe za opravku puteva posebni organi za obezbeđenje kretanja kolona OJ na maršu, ona tesno saraduju sa saobraćajnim organima i svoj rad prilagođavaju potrebama saobraćajne službe. Drugim rečima grupe za opravku puteva (GOP) će često raditi po uputstvima starešina saobraćajnih organa na pojedinim objektima marševskih pravaca. Iskustva iz II svetskog rata pokazuju da je bilo slučajeva da su organima za regulisanje i kontrolu saobraćaja dodeljivani: sredstva za izvlačenje i opravke, pioniri sa inženjerskim mašinama, sanitetska odeljenja, pa čak i odeljenja za snabdevanje ishranom na pojedinim tačkama u toku pokreta. Potčinjenost i nadležnost svih organa za obezbeđenje pokreta jedinica treba elastično postaviti i svima staviti do znanja da je operativni organ ovlašćen od komandanta da na licu mesta preduzima odgovarajuće mere i kanališe rad svih tih organa kao što su saobraćajni, GOP-ovi, delovi PVO na pojedinim tačkama, delovi neposrednog osiguranja i sl. Drugim rečima, biće celishodno da se i GOP-ovi u izvesnim situacijama potčine operativnom organu.

O NEKIM PROBLEMIMA PROUZROKOVANIM NUKLEARNIM I AVIO-UDARIMA

Oklopne jedinice u toku dovođenja mogu biti izložene nuklearnim udarima branioca, napadu avijacije i vazdušnih desanata. Branilac će primenjivati avio-udare u svim situacijama, a nuklearne samo ako se ta sredstva upotrebljavaju u ratnim dejstvima. Što se tiče vazdušnih desanata, manja je verovatnoća da se upotrebe u odbrambenoj operaciji branioca, premda se i to ne isključuje, posebno u uslovima kada branilac izvodi protivudar.

Lovačko-bombarderska avijacija branioca u stanju je da svojim oružjem, posebno raketama, nanese velike gubitke kolonama OJ. Sem ovoga cilj dejstva avijacije može da bude i rušenje pojedinih objekata na putevima koji su od izuzetnog značaja, kao što su mostovi, tesnaci, useci i slično. Udarima avijacije po snagama na maršu i po objektima na putevima, branilac teži da, pored nanošenja gubitaka, dezorganizuje marš i zaustavi pokrete OJ za duže ili kraće vreme. Dejstva branioca iz vazduha u uslovima kada napadač ima prevlast u vazduhu biće složena ali ne i isključena.

Da bi se izbegli ili umanjili uništavajući udari avijacije branioaca, postavlja se kao imperativ da se maršuje noću, u složenim meteorološkim uslovima i na pokrivenom zemljištu. Ipak, i pored ove težnje, situacija će nekad zahtevati da se maršuje po vidnom (dnevnom) vremenu, odnosno da marš počne u popodnevnom i da se završi u jutarnjim časovima. U tom smislu se i PVO organizuje tako da se posebno obezbede delovi marševskih kolona koji otpočinjnu ili produžavaju marševanje danju.

Prilikom napada braniočeve avijacije postoje uglavnom dva moguća postupka u svrhu zaštite i smanjenja gubitaka od njenih udara: produžavanje pokreta određenim pravcem i zaustavljanje kolona i silazak vozila sa puta. Načelna pravilska postavka da „za vreme napada iz vazduha jedinice ne prekidaju marš, već produžavaju kretanje sa povećanim odstojanjima” teško je ostvarljiva. Napadi na kolone izvode se sa malih visina, vremenski su kratkotrajni, pa se ne može mnogo učiniti da bi se povećala odstojanja između vozila. Izvesno povećanje odstojanja može se postići u slučaju kada napad iz vazduha nije iznenađan, već mu je prethodila uzbuna. U II svetskom ratu avijacija nije imala ubojna sredstva kao danas, ali je nanosila ogromne gubitke oklopnim snagama na maršu, pogotovo kada su se kretale putevima.²

Za vođenje kolona važno je da se uvek održavaju utvrđena odstojanja između vozila, a kada se prolazi kroz tesnace i uopšte na deonicama gde je nemoguć silazak vozila sa puta, potrebno je povećavati odstojanje i preko predviđenih normi, jer će u tom slučaju i gubici od avio-udara biti manji.

Kad god postoje uslovi da se pored puta maskiraju i zaklone tenkovi i druga vozila za vreme avio-udara, treba obustaviti pokret kolone ili ešelona i skloniti vozila s obe strane puta, vodeći računa o tome da ne dođe do suvišnog nagomilavanja na pojedinim deonicama ili u rejonima. Posade tenkova i oklopnih transportera ostaju u svojim vozilima, dok ljudstvo sa drugih vozila silazi i zauzima prirodne zaklone.

Da li za vreme avio-udara braniočeve avijacije treba zaustavljati kolone ili ne, to će zavisiti od deonice puta na kojoj se u tom momentu zatekne kolona. Na nekim deonicama biće moguće sići sa puta i maskirati vozila, a na drugima neće. Pri ovome je značajno da li braniočeva avijacija može jednovremeno izvoditi udare po celoj koloni OJ, tim pre ako dubina iznosi deset ili više kilometara. Tada će udare grupama lovaca-bombardera usmeriti na pojedine ešelone ili njihove delove. U izboru objekata napada u takvoj koloni avijacija će tući ešelone oklopnog sastava.

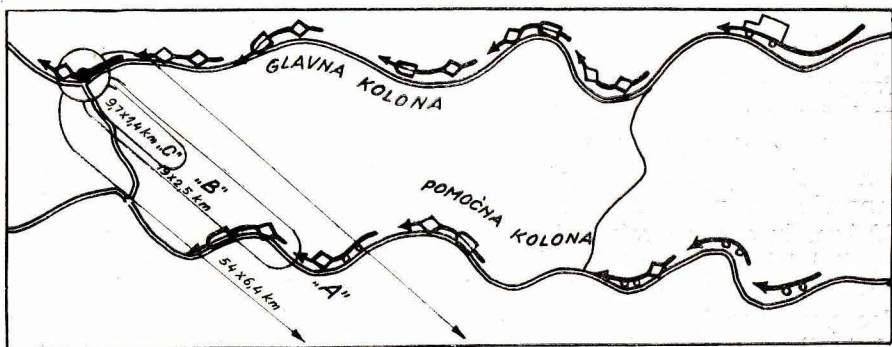
² Karakterističan je napad savezičke avijacije na kolonu nemačkih oklopnih snaga kod mosta Mana u zapadnoj Francuskoj. Drum dužine oko 3 km bio je prepun tenkova i drugih motornih vozila. Saveznička avijacija je iznenada napala i kolona je bila skoro potpuno uništena. Kad god avijacija zatekne oklopne jedinice u koloni na putu, onda su lovci-bombarderi njihovi najveći neprijatelji. (Iz knjige »Rat kakvog sam ja video«).

Na osnovu ovakvog načina dejstva braniočeve avijacije kolona u celini treba da produži pokret, jer ukoliko napadnuti ešelon ne može sići sa puta izlišno bi je bilo zaustavljati, a isto tako bilo bi izlišno zaustavljati ešelone koji nisu napadnuti, iako mogu sići s puta. S druge strane, ako bi se pojedini delovi kolone zaustavljali, a drugi produžavali pokret, jedinice bi se izmešale, tako bi u toku daljeg marša bilo teško ili skoro nemoguće normalizovati i dovesti sve jedinice i njihove delove u formacijske sastave. Zato se kolona prilikom avio-udara može zaustavljati samo ako postoji mogućnost da cela siđe s puta naročito ako je male dubine.

Upotrebom nuklearnog oružja po kolonama OJ u toku dovođenja, branilac može stvoriti veoma složene probleme sa teškim posledicama. Ovim oružjem on je u stanju da, pored nanošenja velikih gubitaka, izbacii iz upotrebe pojedine deonice puta za duže vreme. Iako su OJ u odnosu na jedinice drugih rodova vojske otpornije na dejstvo ovog oružja, ipak im ono može naneti velike gubitke.

Branilac će po oklopnim jedinicama napadača primenjivati prvenstveno površinske nuklearne eksplozije, jer je njihov efekat dejstva jači i dugotrajniji od vazdušnih eksplozija. Vazdušnim nuklearnim eksplozijama nanose se neposredni gubici i manje su posledice kontaminacije a površinskim, pored nanošenja gubitaka, moguća su velika rušenja komunikacijskih objekata i duže traje kontaminacija zemljišta. Branilac će nuklearne udare sa površinskim eksplozijama izvršiti po OJ na takvim komunikacijama (mestima) gde će biti teško izvoditi obilaske.

Razmotrićemo posledice koje mogu nastati od nuklearnog udara jačine 10 KT (površinska eksplozija) prema primeru koji je pri-

Sema 2

kazan na šemi 2. Oklopne jedinice maršuju u dve kolone. Nuklearni udar je izveden po čelu glavne kolone sa NT na raskrsnici. Visinski vetar je brzine 50 km/č i pravca severozapad-jugoistok, a prizemni pravca sever—jug brzine 3—4 m/sek. Zemljište je srednje tvrdoće, brdsko-planinsko, gde su pokreti motornih vozila van puteva nemogući.

Posledice od NU ako se izvodi po centru čelne ojačane tenkovske čete glavne kolone:

— zaslepljenost ljudstva u tenkovima biće na dubini kolone od oko 7 km, u transporterima 9 i na kamionima oko 10 km od NT. Zaslepljenost traje oko 0,30 časova;

— iz borbe će neposrednim dejstvom biti izbačena polovina čelnog okb (glavne kolone), a druga polovina biće kontaminirana od 50 do 400 r. Stepent kontaminacije je različit zato što se ljudstvo nalazi u tenkovima, u transporterima i na kamionima, i

— od primarnog dejstva ljudstvo u tenkovima imaće gubitke na dubini od 1,5 km, a u transporterima na 2,2 km, gubici tenkova na 0,72 km, transportera na 1,1 km i kamioni na 1,94 km. Ovo su nepovratni gubici ljudstva i tehničkih sredstava.

U rejonu NT stvara se krater prečnika 52 m i dubine 10 m. Ukoliko je zemljište pošumljeno, zona požara obuhvata prostor veličine poluprečnika oko 2 km, odnosno dubinu kolone od 4 km.

Prizemni oblak radioaktivne prašine i dima prekriće prostor na dubini od oko 7 km u trajanju od 1 časa na pravcu duvanja vetra.

Intenzitet zračenja iznosi:

— u $H + 1$ čas 1000 r u poluprečniku 130 m i 100 r u poluprečniku 310 m,

— u $H + 5$ časova 1000 r u poluprečniku 71 m i 100 r u poluprečniku 217 m,

— u $H + 24$ časa 1000 r u poluprečniku 13 m i 100 r u poluprečniku 124 m.

Usled visokog stepena radioaktivnosti i rušenja, a u zavisnosti od raspoloživog vremena, zatrpavanje kratera i produženje marša glavne kolone ne dolazi u obzir. Ako bi se pristupilo opravci puta kod raskrsnice upotrebom inženjerskih mašina kao što su buldožeri, njihove posluđe bi bile ozračene u $H + 10$ časova sa 300—400 r za 1 čas, a u $H + 24$ sa oko 300 r.

Radioaktivnim padavinama biće zahvaćena zona zemljišta prema šemi broj 2. Prostiranja ovih padavina u pravcu duvanja vetra iznosiće i to za 15 minuta 12,5 km, za 30 minuta 25 km i za 1 čas 50 km. Iz ovoga proizilazi da bi manji deo pomoćne kolone mogao proći i izbeći radioaktivne padavine, dok bi drugi deo kolone trebalo zaustaviti da ne bi bio izložen kontaminaciji. Ako bi drugi deo pomoćne kolone produžio pokret u $H + 1$ kroz zonu radioaktivnih padavina, ljudstvo u tenkovima bi bilo ozračeno sa oko 2 r, u oklopnim transporterima sa 5 r i na kamionima sa oko 12 r. Ove doze su podnošljive i taj deo pomoćne kolone može produžiti sa pokretom posle jedan ili više časova.

Prema uslovima datim u našem primeru vidi se da nema gubitaka i većih posledica kod pomoćne kolone. Međutim, glavna kolona je dovedena u vrlo tešku situaciju. Njen čelni bataljon je uglavnom izbačen iz borbe ili ozračen visokom dozom radioaktivnosti. Ostale snage — ešloni kolone (pod uslovom da je nemoguć obilazak kra-

tera površinske HE) moraju se vratiti nazad ili se zaustaviti duže vreme — dok se ne osposobi prolaz kroz brešu. Prema datom primeru, izgleda da bi vraćanje nazad bilo celishodnije i sa manjim posledicama, bez obzira što će se izgubiti dosta vremena i OJ stići sa velikim zakašnjenjem na marševski cilj.

Branilac će najčešće istovremeno sa UN vršiti i avio-udare po kolonama oklopne jedinice radi nanošenja što većih gubitaka. Sve ovo još više usložava situaciju i stvara velike probleme OJ. Ako zona marša obuhvata manevarsko ili ravničasto zemljište, tada će postojati mogućnost da se običu ugroženi rejoni i da se kreće van puteva.

Ukoliko bi branilac umesto površinske primenio vazдушnu nuklearnu eksploziju, posledice bi bile daleko manje, jer, osim neposrednih gubitaka i manje kontaminacije, kolone bi mogle bez zastoja produžiti marš i dostići marševski cilj sa izvesnim gubicima, ali sa neznatnim zakašnjenjem.

Pukovnik
Stevo VUJNOVIĆ